

Diaconaal opbouwwerk

Verslag 2018

Inleiding en achtergrond

De verbinding met kwetsbare mensen en het werken aan een inclusieve stad horen tot de kern van kerk-zijn. Vanouds is diaconaat dan ook een vitaal en onmisbaar element van de Protestantse kerk.

En met alle veranderingen in de kerk en in de stad is de Diaconie voortdurend in beweging.

Amsterdam verandert in een hoog tempo. Door de hoge huizenprijzen wordt de stad minder toegankelijk voor mensen met een modaal inkomen. Wijken die nog maar kort geleden als achterstandswijk werden beschouwd zijn hip en gewild en zien een instroom van kapitaalkrachtige bewoners. In diezelfde wijken is nog steeds sprake van blijvende en hardnekkige problemen van armoede en uitsluiting. Waar vroeger vooral sprake was van ongelijkheid tussen stadsbuurten zien we nu groeiende verschillen binnen dezelfde buurt. Slagen, verdienen en gezien worden zijn belangrijke waarden geworden en wie het niet maakt kan zich een 'loser' voelen.

Daarbij komen ingrijpende verschuivingen in het veld van zorg en welzijn. Op het eigen initiatief en zelfredzaamheid wordt een groot beroep gedaan, maar niet iedereen weet zichzelf te redden of voldoende hulpbronnen in de omgeving aan te spreken.

Daarmee zien we nieuwe uitdagingen voor ons, op stedelijk gebied in onze projecten voor dak- en thuislozen en voor mensen zonder papieren, én in de Amsterdamse regio's. We verbinden ons met mensen in kwetsbare omstandigheden; met ouderen, nieuwkomers met of zonder papieren en met mensen die te maken hebben met armoede en eenzaamheid. In onze benadering krijgt beeldvorming een groter accent; we willen laten zien dat iedereen er toe doet en dat ieder mens iets te bieden heeft, vooral wanneer dat minder vanzelfsprekend is. Ook werken we aan nieuwe manieren waarmee mensen zich met elkaar verbinden en zich voor elkaar inzetten.

We zoeken hierin naar nieuwe samenwerkingsmodellen met de plaatselijke kerken en met andere partners. Vanouds hebben de kerken hechte netwerken met buurtbewoners en een directe kennis van hun omgeving, maar het ooit zo daadkrachtige diaconale kader krimpt en vergrijsst en een nieuwe generatie diakenen dient zich niet zo snel aan. Tegelijk ontstaan er nieuwe groepen en bewegingen waarbij we willen aansluiten; buurtbewoners die zich inzetten voor hun omgeving en andere kerken met hart en hoop voor de buurt. Een netwerkbenadering waarin we actief op zoek gaan naar nieuwe partners is daarom essentieel.

Een experimenteel karakter

Vanuit deze achtergrond zijn vanaf 2014 diaconaal opbouwwerkers actief in de Amsterdamse regio's. Pionieren en experimenteren waren vanaf het begin belangrijke onderdelen van het werk en gaandeweg hebben we een aantal accenten in de uitvoering van het werk verlegd.

- (1) We leggen een grotere nadruk op een initiërende rol voor de opbouwwerkers, waar het accent in het begin meer lag op het ondersteunen en toerusten van wijkdiaconieën. In overleg met de betrokken kerken in de regio's proberen we hiervoor de nodige ruimte te creëren.

- (2) De verbinding met een locatie en een concentratie op een specifieke buurt krijgen meer prioriteit: Banne Buiksloot in Noord, de Indische buurt in Oost, Slotervaart in Nieuw-West, de Stadionbuurt in Zuid. In West kiezen we overigens vooral voor een methodiek (buurthulp) die op verschillende locaties kan worden ingevoerd. Deze centra worden een plek van ontmoeting en inspiratie, training en ontwikkeling, ook voor andere kerken en organisaties in de regio's.
- (3) Het verduurzamen en overdragen van activiteiten en projecten biedt kansen. In de afgelopen jaren zijn projecten ontwikkeld die het waard zijn om onderdeel te worden van de 'diaconale gereedschapskist': de taalprojecten, het model buurthulp, de budgetondersteuning in groepen of de spelinloop.

Ontwikkelingen in 2018

Reflectie en intervisie

In het afgelopen jaar hebben we verder gewerkt aan een diaconale presentie in Amsterdam Noord, Oost, Nieuw-West, Zuid en West. Maandelijks vinden intervisiebijeenkomsten plaats met het team van opbouwwerkers. We geven veel aandacht aan reflectie op het werk vanwege het experimenteel karakter en de ontwikkelfunctie die steeds belangrijker wordt.

Onderzoek Bouwen aan diaconaat in Amsterdam

Tot eind 2017 was het opbouwwerk thema van onderzoek door prof. Dr. Herman Noordegraaf (hoogleraar diaconaat aan de PThU). Het verslag van dit onderzoek werd in maart 2018 gepresenteerd in een bijeenkomst voor de Amsterdamse Kerk en Diaconie. Download [hier](#) het rapport Bouwen aan diaconaat in Amsterdam.

Ontwikkelingen per regio

Noord

In 2018 kreeg het diaconaal centrum in kerkgebouw de Ark verder vorm met een aantal activiteiten en projecten:

- taalcafé en taalkeuken: een gezellige plek om Nederlands te oefenen. Inmiddels hebben mensen van zo'n 30 nationaliteiten deelgenomen.
- de Sociale Kruidenier (winkel en ontmoetingsplaats voor mensen die het financieel moeilijk hebben). Vanaf november is in de Ark ook een locatie van de Voedselbank geopend, met dezelfde openingstijden.
- de gulden middenweg; een netwerk van mensen in een kwetsbare positie. (catering en presentaties)
- Het project 'In.Kas' (budgetbeheer door groepen mensen die in armoede leven) wordt duplicerbaar gemaakt met behulp van het 'incubator programm' van het Cinnamon network. De methodiek wordt verder versterkt in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam.

Omdat deze activiteiten op één locatie plaatsvinden kunnen deelnemers makkelijk een overstap maken van het ene project naar het andere. Ook blijken de activiteiten een vliegwiel voor andere organisaties op het gebied van zorg en welzijn en wordt de Ark voor hen steeds meer een vindplaats van contacten en informatie. We benaderen actief ook zelf andere partijen: DWI is tweemaal per week aanwezig, de Regenbooggroep biedt cursussen aan en start een nieuwe kookclub 'Pannen in de

Banne'. De Ark is daarmee steeds meer een 'krachtcentrale', waar nieuwe ideeën kunnen ontstaan, contacten worden gelegd en waar projecten worden opgebouwd en overgedragen.

Het 'Noorderlichtnetwerk'

In 2018 kreeg ook de samenwerking met de multiculturele kerk 'hoop voor Noord' verder gestalte. Jeanette de Waard, diaconaal werker van Hoop voor Noord, heeft zich gedurende vijf jaar verbonden aan buurtbewoners in het 'Blauwe Zand'. Daaruit ontstond de 'Gulden Middenweg' - een netwerk van mensen in armoede die wekelijks bijeen komt om verhalen te delen. Uit die groep ontstond ook het 'hostingproject' waarmee mensen gezamenlijke uitstapjes financieren met het cateren en hosten van vergaderruimtes in de kerk. Deze groep verzorgt ook presentaties van persoonlijke verhalen over armoede.

Diaconaal centrum in de Ark

Het kerkgebouw 'de Ark' is eigendom van de Protestantse Kerk Amsterdam en wordt gebruikt door de Protestantse wijkgemeente Amsterdam Noord. De Protestantse Diaconie heeft voorgesteld om het kerkgebouw de Ark over te nemen om het verder te kunnen ontwikkelen als diaconaal centrum, waarin ook plaats is voor de wijkgemeente en voor een leefgemeenschap. In 2018 is hiertoe een locatieonderzoek uitgevoerd door 'bureau Kantelingen'. De wenselijkheid en haalbaarheid van het voorstel van de Protestantse Diaconie worden op dit moment besproken door de belanghebbenden van de Protestantse Kerk Amsterdam, de wijkgemeente Amsterdam Noord en de Ark gemeente. In 2019 hopen we hierin concrete stappen te kunnen nemen.

De Noordas

Dit project is ontstaan uit een onderzoek door 'the Open Society Foundation' (OSF) in Amsterdam-Noord. Het globale doel van het project 'Northaxis' is het bestrijden van economische uitsluiting en het experimenteren met nieuwe vormen van democratische participatie door uitgesloten groepen. Noord is hiervoor bij uitstek een geschikte plaats vanwege de combinatie van een instroom van kapitaalkrachtige nieuwe bewoners en grote en hardnekkige sociale problemen. Naast de formele organisaties voor zorg en welzijn zijn in Noord ook veel initiatieven van informele organisaties actief op het gebied van armoedebestrijding. Deze 'grass roots' initiatieven opereren echter vaak los van elkaar, zijn veelal gericht op directe noden van buurtbewoners en nog te weinig betrokken in het politieke domein. Het Noordasproject wil de stem van deze initiatieven en van actieve sleutelpersonen uit de buurt versterken. In dit traject werken we samen met 'Hoop voor Noord' en de Hogeschool van Amsterdam.

Oost

In de Elthetokerk is een diaconaal centrum gevestigd waar vier dagen per week een open inloop voor buurtbewoners plaatsvindt en wekelijks is er een buurtmaaltijd voor zo'n veertig buurtbewoners. Daarnaast is het ook een centrum voor afstemming, toerusting en samenwerking op diaconaal gebied in Amsterdam Oost. De kracht van het diaconaal centrum is een hechte samenwerking met andere organisaties, waardoor meer afstemming en doorverwijzing mogelijk werd. Het toenemende gebruik van het gebouw legde ook een druk op de vrijwilligers van de Elthetokerk en de organisaties die participeren in het Diaconaal Centrum. Om hierin te voorzien werd de functie van diaconaal beheerder gecontinueerd.

Activiteiten

- Inloopochtenden; drie maal per week gemiddeld 25 bezoekers, wekelijkse buurtmaaltijden voor 35 deelnemers en een wekelijkse buurtlunch voor circa 20 mensen.
- Open spelinlopen voor ouders en kinderen; tot eind 2018 vonden deze plaats onder verantwoordelijkheid van Heil des Volks.
- Buurthulp Oost brengt buurtbewoners in contact met buurtbewoners die hulp of een luisterend oor nodig hebben. Buurthulp biedt een open inloopspreekuur, cursussen voor 'vertrouwenspersonen' en het Buurthulp Lab: na het afronden van de cursus krijgen vertrouwenspersonen begeleiding in de vorm van coaching en intervisie.
- De Elthetokerk organiseert een wekelijkse handwerkclub en een maandelijks rommelmarkt voor zo'n 500 belangstellenden. Bijeenkomsten rond 'wijs met grijs' worden driemaal per jaar georganiseerd.
- De 'money school' biedt wekelijks lessen in financiële weerbaarheid voor kinderen, gedurende twee semesters per jaar. Onder verantwoordelijkheid van Stichting Interculturele Participatie en Integratie komt wekelijks een groep migrantenvrouwen bijeen. Civic organiseert een spreekuur maatschappelijk werk en bijeenkomsten 'kijk in je wijk'. De culturele apotheek heeft wekelijks bijeenkomsten rond proza en poëzie.

Nieuw-West

De Ark in Nieuw West krijgt steeds meer vorm als Diaconaal Centrum. De opbouwwerker initieerde, waar mogelijk samen met de diaconie van de Regenbooggemeente en met de Leefgemeenschap bij de kerk, verschillende activiteiten:

- Een spel-inloop voor ouders met kleine kinderen.
- Buurtflexplekken voor studenten en ZZP'ers.
- Activiteiten op het Sierplein (een winkelterrein vlakbij het kerkgebouw), zoals een vrijheidsfestival op 5 mei.
- Taalclub Sierplein.
- Een wekelijkse Marokkaans-Nederlandse en een Eritrees-Nederlandse groep.
- Colleges voor ouderen, gegeven door studenten.
- Buurtmaaltijden, ondersteund door de leefgemeenschap.

Daarnaast richtte ze zich op de toerusting en ondersteuning van het diaconaal kader in West: een jaarlijkse schrijfmarathon voor Amnesty International, kerst-events, toerustingsbijeenkomsten voor pastorale bezoekerwerkers en diakenen, diaconale invulling van de zondagse vieringen, zoals een bankjescollectief tijdens de startzondag. Er ontstond een regionaal team om mensen in financiële nood te ondersteunen. De kerkelijke organisatie vergde aandacht vanwege de sluiting van de Protestantse wijkkerk in Slotermeer-Geuzenveld en de nog niet sterk ontwikkelde bredere samenwerking van wijkkerken in Nieuw West.

West

In dit stadsdeel zetten verschillende buurtkerken en pioniersprojecten zich in voor buurtbewoners: de Jeruzalemkerk, Centrum Westerbijk, Heilig Vuur West, Hebron, Nassaukerk en stichting Kerk en Buurt. In West kozen we daarom niet voor de ontwikkeling van een diaconaal centrum, zoals in de andere regio's van de stad. We constateerden dat in aanvulling op de bestaande diaconale activiteiten een aanbod wenselijk is op het gebied van advisering, bemiddeling en training bij concrete hulpvragen, zoals de werkwijze van buurthulp Oost. Vanaf 1 september hebben we een kwartiermaker aangesteld die het netwerk in kaart brengt, een aanbod ontwikkelt en een goede aansluiting tot stand brengt met de overige diaconale initiatieven en met het bestaande aanbod van zorg en welzijn. Medio 2019 zal dit hopelijk leiden tot een structureel aanbod.

Zuid

Het opbouwwerk in Zuid heeft zich in 2018 vooral gericht op de Stadionbuurt. De opbouwwerker participeerde in een pilot voor leefwereldgerichte zorg (Population Care Coördination Program), samen met het stadsdeel en instellingen voor zorg en welzijn uit de buurt. In vervolg hierop heeft ze een project ontwikkeld om kwetsbare ouderen in de buurt te kunnen vinden en volgen. Buurtbewoners en professionals zien een toenemende groep ouderen die kwetsbaar is, eenzaam is en geïsoleerd leeft of verward op straat loopt. Vanuit het formele en informele netwerk wordt er te weinig actief contact gelegd met deze bewoners. Er is veel aanbod beschikbaar, maar de toeleiding naar dit aanbod is niet altijd toereikend. Sleutelfiguren - buurtbewoners die functioneren als de ogen en de oren in de wijk - kunnen hierin een belangrijke rol vervullen. Het zijn mensen die doorgaans al langer in de wijk wonen, de weg kennen en weten wat er speelt. Ze kunnen een gesprekspartner zijn voor de formele zorg, ontwikkelingen in de wijk signaleren en het netwerk rondom een individuele oudere verstevigen. De opbouwwerker bouwt contacten op met sleutelfiguren en biedt hen intervisie. Dit traject wordt tot medio 2019 mede gefinancierd door Stadsdeel Zuid. We zijn met het stadsdeel in gesprek over een vervolg op deze pilot. In 2019 willen we een diaconaal 'ankerpunt' behouden in de Stadionbuurt. In het gemiddeld welvarende stadsdeel Zuid is dit een buurt die een grotere ongelijkheid kent. In deze buurt zien we veel ouderen, mensen met psychische problemen en mensen met een laag inkomen.

Met de wijkgemeente van de Willem de Zwijgerkerk is vanaf medio 2017 onderzocht in hoeverre een diaconaal centrum haalbaar is in dit deel van Zuid en inmiddels wordt in de kerk een aantal ontmoetingsactiviteiten georganiseerd voor buurtbewoners. Na het vertrek van de wijkpredikant, begin 2018, heeft de wijkgemeente besloten zich vooreerst te bezinnen op de toekomst met behulp van een interim predikant. De wijze van samenwerking met de Willem de Zwijgerkerk op diaconaal gebied is afhankelijk van dit proces. In goed overleg met de opbouwwerker wordt de formatie tot medio 2019, teruggebracht tot ca 0,2 fte.

Diaconaal Opbouwwerk in 2019

Noord

- Vervolg aankoopproces kerkgebouw 'de Ark' en ontwikkeling van kerkgebouw de Ark tot een duurzaam en multifunctioneel diaconaal centrum voor de kerk en de buurt.
- Verdere samenwerking met 'Hoop voor Noord'. Dit biedt de mogelijkheid om het aanbod van training en activiteiten breder uit te zetten en het bereik te vergroten. Hiertoe breiden we in samenwerking met 'Hoop voor Noord' de formatie uit met 0,8 fte.
- Ontwikkeling project Noordas (Northaxis); identificeren van lokale leiders; formeren van een platform; ontwikkelen van training en intervisie.

Oost

- Vervullen van de vacature die in het voorjaar van 2019 ontstaat met het vertrek van de huidige opbouwwerker. Het Diaconaal Centrum raakt daarmee in een andere fase, wat we markeren met een miniconferentie in het voorjaar.
- De spelinlopen vonden tot eind 2018 plaats onder verantwoordelijkheid van stichting Heil des Volks, die deze activiteit inmiddels heeft beëindigd. De Protestantse Diaconie steunt de voortgang van dit werk omdat de spelinloop een waardevol netwerk biedt aan ouders en kinderen op basis van wederkerigheid en gelijkwaardigheid. Bovendien kan deze activiteit goed overdraagbaar worden gemaakt naar andere kerken. Ons doel is in 2019 een zelfstandige stichting te hebben opgericht die in Amsterdam vijf spelinlopen ondersteunt met vrijwilligerswerving, training PR en fondsenwerving.
- Buurthulp Oost biedt laagdrempelige ondersteuning aan mensen met een klein, afwezig of overbelast netwerk en versterkt zo de sociale verbanden en netwerken rond kwetsbare buurtbewoners. De opleiding van 'vertrouwenspersonen' is een cruciaal onderdeel van deze werkwijze. In 2019 voeren we deze werkwijze in twee andere regio's in – toegesneden op de lokale situatie.
Buurthulp Oost is een kleine stichting en is per jaar afhankelijk van subsidies wat een druk betekent op de duurzaamheid van het werk. In 2019 onderzoeken we hoe we de druk op het werk kunnen wegnemen, wellicht door een andere samenwerking met de Protestantse Diaconie.

Nieuw-West

- Doorontwikkeling van het Diaconaal Centrum in de Ark met partnerorganisaties uit de buurt. We streven naar een budgetneutraal beheer en zoeken een medewerker die bouwt aan een passende organisatie- en acquisitiestructuur.

West

- Introductie van een passend aanbod van ondersteuning, training en bemiddeling in de vorm van een project 'buurthulp West'.

Zuid

- Doorontwikkeling van de pilot voor kwetsbare ouderen.
- Doorstart van het Diaconaal Opbouwwerk in dit stadsdeel, zo mogelijk in samenwerking met de Diaconie van de Evangelisch Lutherse Gemeente en in afstemming met de Protestantse Kerk van Amsterdam.

Centrum

- De binnenstad heeft met de combinatie van wonen, werken en recreëren een ander karakter dan de overige regio's. Een eerdere poging om met de vier kerken van Centrum een gezamenlijk profiel voor een opbouwwerker te formuleren heeft niet tot een concreet resultaat geleid. We verkennen, samen met de Diaconie van de Waalse kerk, de haalbaarheid van een verkenningstraject, specifiek in het Wallengebied (waar de Eglise Wallonne is gevestigd).

Diaconaal opbouwwerkers in 2018

Zuid

Naam: Dorien Keus

Tel: +316 22 331 140

Email: d.keus@diaconie.org

Noord

Naam: Huub Waalewijn

Tel: +316 10 988 550

Email: h.waalewijn@diaconie.org

Oost

Naam: Jerrit Vellenga

Tel: +316 13 966 423

Email: j.vellenga@diaconie.org

Naam: Geert Jan Nordeman (diaconaal beheerder Oost)

Tel: +316 45 438 557

Email: g.j.nordeman@diaconie.org

Nieuw West

Naam: Lisa Borgerhoff van den Bergh,

Tel: +316 10 988 586

Email: l.vandenbergh@diaconie.org

West

Naam: Ditta Westerbeke

Tel: +316 13 908 673

Email: d.westerbeke@diaconie.org